

Тема. Первісна культура та вірування ЛЮДИНИ.

Завдання уроку:

- визначити здобутки й досягнення первісної людини в практичних знаннях і мистецтві;
- характеризувати первісні форми релігії;
- застосовувати та пояснювати на прикладах терміни й поняття «піктографія», «релігія», «тотемізм», «фетишизм», «магія», «анімізм», «ідол», «культ»;
- розвивати вміння визначати факти, що характеризують певне історичне явище або процес

Основні терміни та ПОНЯТТЯ:

- піктографія,
- релігія,
- тотемізм,
- фетишизм,
- магія,
- анімізм,
- ідол,
- культ.

Основні дати:

- **близько 1 млн років тому** — заселення пітекантропами території сучасної України;
- **близько 40—30 тис. років тому** — поява людей розумних, або кроманьйонців.

**Актуалізація опорних
знань:**

Тестова перевірка знань

Актуалізація опорних знань:

Фронтальне опитування

1. Який дослідник розробив учення про еволюцію?
2. Який континент вважають колыскою людства?
3. Що найбільше вплинуло на становлення та розвиток людини?
4. Чи можна вважати австралопітека людиною? Аргументуйте свою відповідь.
5. Чому давні люди зайнялися небезпечним полюванням на великих тварин?
6. Складіть перелік, який ілюструє етапи розвитку людини.

План уроку:

1. Практичні знання первісної людини
2. Мистецтво первісної людини
3. Первісні форми релігії. Ідоли та міфи

Вивчення нового матеріалу:

1. Практичні знання
первісної людини

Галузь знання	Досягнення
Математика	Могли рахувати. Виконували прості арифметичні дії (додавання, віднімання). Для лічби використовували допоміжні матеріали — палички, камінці, вузлики, зерно тощо. З'явилися зародки геометричних знань (необхідні для будівництва та землеробства)
Медицина	Використовували лікарські трави, уміли робити операції (ампутації, зашивання ран, трепанація), приймали пологи
Хімія	Знали властивості металів і фарб
Писемність	Використовували малюнкове письмо
Географія	Отримали знання про суміжні території, необхідні для полювання, війн, торгівлі
Біологія	Накопичили знання щодо властивостей рослин (збиральництво та землеробство), тварин і птахів (полювання та скотарство), риб (рибальство)
Астрономія	Уміли орієнтуватися за Сонцем, Місяцем і зорями, використовували найпростіші календарі

Словник:

Культура — сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством.

Прикладні знання — знання, що мають практичне значення, необхідні для повсякденного використання.

Вивчення нового матеріалу:

2. Мистецтво первісної людини

Словник:

Мистецтво - творче
відображення, відтворення
дійсності в художніх
образах.

- 1. Браслети з бивня мамонта з Мізинської стоянки.**
- 2. Уламок кістки, знайдений у гроті Лорте. Франція.**

Роздивіться відомий наскельний розпис із печери Альтаміра (Іспанія).

1. Чи зміг 15-12 тис. років тому художник передати в образі великої тварини її міць та силу? Як саме? 2. Які власні відчуття, на вашу думку, він утілює? 3. Чи подобається вам кольорова гама малюнка? Скільки, по-вашому, тут відтінків? (Зауважте, що художник використовував лише дві фарби, виготовлені з мінералів, - червоно-коричневу та чорну).

Перші художники. Художні реконструкції З. Буріана.

1. Що зображено на ілюстраціях? 2. Що повинен був знати художник-дослідник, щоб створити таку реконструкцію минулого? 3. Чому перші художники зображували здебільшого тварин? Чому на цих малюнках тварини вражені списами та стрілами?

Вивчення нового матеріалу:

3. Первісні форми релігії. Ідоли та міфи

Словник:

Релігія — погляди та уявлення, в основі яких лежить віра в існування надприродних сил — богів, духів, душ, у їхнє панування над світом.

Причини виникнення релігійних вірувань

Страх перед природними явищами

Безсилля перед природою

Незнання та нерозуміння того, що відбувається

Сон та смерть людини

Словник:

Тотемізм (від індіан. от-отем — його рід) — віра в походження роду від спільного предка — тварини, рослини чи птаха. Пращура вважали захисником роду, просили в нього допомоги в полюванні. Тварину-тотем не можна було вбивати. Їй поклонялися, зображали на стінах печер, вирізьблювали з каменю та кістки.

Словник:

Фетишизм (від португ. *feitigo* — талісман) — наділення неживих предметів надприродними властивостями. Люди вірили, що фетиш міг захистити від злих сил, подарувати удачу. Фетишем могла бути будь-яка річ. її носили із собою, тримали в помешканні, ховали разом із померлим. Поклоніння предметам збереглося й донині. У храмах можна побачити ікони, скульптури богів, які сучасна людина наділяє надприродними властивостями.

Словник:

Магія (від грец. *mageia* — чаклунство) — віра в можливість впливати на навколишній світ за допомогою ворожіння, заклинань, замовлянь. На думку первісної людини, магічні дії могли викликати дощ, допомогти в полюванні або завдати шкоди ворогам.

Словник:

Анімізм (від лат. *anima* — «душа», *animus* — «дух») — віра в те, що предмети, природні явища, тварини або люди наділені душею.

Первісні форми релігійних вірувань

Тотемізм

Анімізм

Магія

Фетишизм

Поховання мисливця на мамонтів. Художня реконструкція З. Буріана.

1. Роздивіться ілюстрацію. Які історичні відомості втілив художник? 2. Навіщо, на вашу думку, померлому робили ложе, клали небіжчика в позу сплячого, прикрашали його одяг, клали поряд їжу, зброю, бивні мамонта, покривали шаром червоної вохри*; укривали зверху або лопаткою мамонта, або камінням? 3. Про які вірування первісних людей свідчить картина?

ЗАКРІПЛЕННЯ НОВИХ ЗНАНЬ:

1. Які винаходи й відкриття первісних людей вам відомі?
2. Як первісна людина отримувала знання про навколишній світ?
3. Кого і де зображували найдавніші художники?
4. Якими є причини появи релігії?
5. У яких формах існували релігійні вірування за первісних часів?
6. Хто такі шамани, чаклуни, жерці?
7. Що сприяло нагромадженню практичних знань первісною людиною?
8. Чому первісна людина наділяла неживі предмети надприродними властивостями?
9. Для чого первісні люди створювали ідоли та міфи?
10. Якими є причини появи мистецтва в первісних людей?
11. Яких часів сягають найдавніші твори мистецтва? Де знайдено найвідоміші з них?
12. Витлумачте поняття та терміни: мистецтво, релігія, фетишизм, тотемізм, магія.
13. Виникнення яких видів мистецтва пов'язують із життям первісних людей?
14. За якими знахідками вчені дізнаються, що за пізнього палеоліту людям були притаманні певні релігійні уявлення? Наведіть приклади найдавніших вірувань людей.